

ПРОТИДІЯ ТОРГІВЛІ ЛЮДЬМИ В УКРАЇНІ

Райковський Є.Ю. – викладач

Вінницький коледж економіки та підприємництва THEU

Для України торгівля людьми є масштабною соціально-кримінальною проблемою. Від злочинів, пов'язаних з торгівлею людьми, постраждало більше 120 тис. осіб. Наприклад, лише за 2013 р. офіційний статус постраждалого від торгівлі людьми отримало 54 особи. Протягом останніх років Представництво організації з міграції (МОМ) в Україні надало допомогу понад 3 тисячам людей, які постраждали від торгівлі людьми у 16 країнах світу, включно з Україною.

Аналіз результатів міжнародних моніторингових дозволяє виділити певні тенденції стану торгівлі людьми в Україні за останні роки. Зокрема, ними є: у 2013 р. основною країною призначення для постраждалих від торгівлі людьми були Російська Федерація (76 %), меншою мірою – Польща, Туреччина, Чехія, Італія та Греція; кілька років поспіль Україна займає друге місце серед країн призначення за випадками внутрішньої торгівлі людьми та експлуатації іноземців: 10% осіб, які отримали допомогу від МОМ у 2015 році були українцями і зазнали експлуатації в Україні; 29 постраждалих, що експлуатувалися в Україні переважно в сфері підневільної праці, були громадянами інших країн; більшість постраждалих зазнали трудової експлуатації (849 осіб) у таких секторах, як будівництво, сільське господарство, виробництво, сфера послуг. Зменшення кількості випадків продажу людей з метою сексуальної експлуатації, вочевидь пов'язане із зростанням рівня обізнаності серед відповідних груп ризику, а також із складнощами у кримінальному переслідуванні трудової експлуатації; у плані гендерного аналізу категорії постраждалих помітною є тенденція переважання кількості постраждалих осіб чоловічої статі (52%). Чоловіки здебільшого використовуються як робоча сила на виробництві, жінки віком від 18 до 30 років – переважно в секс індустрії; кількість випадків торгівлі дітьми має тенденцію до зменшення. Найбільш уразливою групою до ризиків торгівлі людьми є мешканці сільської місцевості із низьким доступом до можливостей працевлаштування. Новітньою тенденцією є посилення групи ризику жінками старшого віку, які повторно виходять на ринок праці після тривалого періоду догляду за дітьми, а також колишні мігранти; політична нестабільність та стан бойових дій на Сході України, стали

причиною цілої хвилі злочинів, пов'язаних з торгівлею людьми, організованими терористичними елементами в Донецькій та Луганській областях України; за оцінками Держдепартаменту США, відповідальність уряду України у питаннях організації протидії торгівлі людьми, особливо на своїй території, останнім часом дещо знизилася. Виявлені тенденції у цілому свідчать, що проблема торгівлі людьми є досить вагомим.

Характеризуючи проблему протидії злочинам торгівлі людьми в Україні та світі, неможливо не брати до уваги криміналістичний аспект, а саме – складність розслідування даного діяння. Утруднення, зокрема, викликані наступними чинниками: торгівля людьми є відносно «молодим» видом злочинів, правоохоронні органи лише починають акумулювати досвід щодо їх попередження та розкриття; дані злочини переважно є транснаціональними (охоплюються юрисдикцією двох чи більше країн); вони вчиняються організованими групами з чітко розподіленими обов'язками, конспіративно; досі не існує адекватної методики розслідування даних злочинів, яка передбачала би порядок взаємодії слідчих органів країн-постачальників «живого» товару із слідчими органами транзиту і країн призначення.

З'ясування причин та передумов торгівлі людьми в Україні законодавчо віднесено до завдань органів влади. Ст. 10 Закону України «Про протидію торгівлі людьми» як дослідження стану, причин і передумов поширення явища торгівлі людьми; підвищення рівня обізнаності населення про причини та наслідки торгівлі людьми шляхом проведення інформаційних кампаній серед населення, у тому числі серед дітей. Завдання у сфері боротьби з торгівлею людьми визначено нормою ст. 12 Закону: виявлення причин та передумов, що сприяють торгівлі людьми, та вжиття заходів щодо їх усунення. Спільною позицією науковців, які займалися вивченням причин торгівлі людьми, є визнання комплексності даного явища.

Аналіз літератури свідчить, що більшість дослідників розглядають торгівлю людьми у транснаціональному масштабі, як складову світового ринку, основу якого складає попит і пропозиція. На сьогодні високий рівень попиту на «живий товар», зокрема обумовлюють:

потреби тіньового ринку праці; розвиток секс-індустрії; поширення «чорної» трансплантології.

Натомість, пропозиції жертв торгівлі людьми здебільшого обумовлені: безробіттям, бідністю, збройними конфліктами, політичною нестабільністю, дискримінацією, насильством, розгулом та збільшенням злочинності тощо. Причини та передумови торгівлі людьми в Україні у цілому «вписується» у даний контекст. Дуже змістовний аналіз зовнішніх та внутрішніх чинників, що сприяють торгівлі людьми в Україні, здійснив О. Святун. Вочевидь, найбільш суттєвими зовнішніми факторами, що обумовлюють участь України у транснаціональній торгівлі людьми у якості країни походження жертв, країни-транзитера та країни-реципієнта, є: неідеальна система міжнародної протидії торгівлі людьми, зокрема, брак механізмів реалізації міжнародних угод у сфері боротьби з торгівлею людьми та незаконною міграцією; зміцнення транснаціональної організованої злочинності; «прозорість» кордонів; неузгоджена міграційна політика держав; лояльне законодавство щодо заняття проституцією у багатьох країнах тощо. Існування попиту на над дешеvu робочу силу у багатьох галузях економіки та злочинному бізнесі, зокрема, секс-індустрії. Наявність можливостей для торгівлі людьми, зокрема: мінімальний ризик бути притягненим до відповідальності; пропозиція, наявність потенційних жертв, обумовлена соціальною нерівністю та економічною диспропорцією територій. Внутрішні передумови явища торгівлі людьми, вочевидь, пов'язані з економічною, соціальною, правовою сферами суспільного життя, психологічною та інформаційною складовими свідомості людини.

На думку багатьох науковців, найбільш суттєвими чинниками економічного характеру для поширення торгівлі людьми в Україні нині є: економічна нестабільність, наявність тіньової економіки, деформація у розділі соціальних благ, високий рівень безробіття, низький рівень доходів населення; грошовий інтерес осіб, прагнення швидко покращити матеріальне становище. Чинники соціального характеру - це, передовсім, соціальна нерівність; насильство у суспільстві, сім'ї; реструктурованість сім'ї, родини; паразитарні настрої родичів в окремих сім'ях; неможливість іншого виду реалізації; низький рівень загальної та професійної освіти тощо.

Актуальність організації ефективної системи протидії торгівлі людьми для України обумовлюється її роллю (країна-постачальник, країна-транзитер і країна-реципієнт) і місцем (одна з лідируючих у Європі за темпами розповсюдження, аутсайдер за темпами організації протидії) серед міжнародної спільноти, яка бореться із вказаним явищем. Чинники існування і живлення соціально-кримінального явища торгівлі людьми діють комплексно, але завжди пов'язані із бідністю і соціальними катаклізмами. Актуальним для України є розрив між обізнаністю та поведінкою людей з групи ризику, недостатні економічні альтернативи небезпечні міграції. В Україні протягом останніх років зафіксовано як позитивні (зменшення показників щодо кількості постраждалих у цілому і дітей, зокрема), так і негативні (збільшення випадків внутрішньої торгівлі людьми та експлуатації іноземців) тенденції стану протидії торгівлі людьми.

Література

1. Дручек О.В., Торговля людьми та проблеми протидії їй в Україні // Порівняльне право №3. – 2014. – ст.153-157.
2. Святун О.В. – Європейські механізми боротьби із торгівлею людьми: автореферат дис. канд. юрид. наук. Міжнародне право / О.В. Святун. – Київ, - 18 с.
3. Прокурорські засоби протидії торгівлі людьми: наук.-практ. посіб. / Куц В. М., Орлеан А. М.; [за ред. Г. П. Середи]. – К.: Варта, 2007. – 168 с.
4. Віденська конвенція про право міжнародних договорів. [Електронний ресурс]. — Режим доступу: http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/995_118.
5. Антикорупційний інформаційно-методичний бюлетень №1 / Проф. спілка атестованих працівників ОВС України.- Київ: ПАП ОВС України, 2014.- 147 с.